

Єхалов В.В., Седінкін В.А. Продуктивний гумор у навчанні лікарів-інтернів.
Неперервна освіта для сталого розвитку: філософсько-теоретичні
контексти та педагогічна практика: Матеріали III Всеукраїнської
науково-практичної конференції. 04 грудня 2020 р., м. Дніпро, КЗВО
«ДАНО» ДОР». / Наук. ред. О.Є. Висоцька. - Дніпро: СПД «Охотнік»,
2021. - С.100-103

Єхалов Василь Віталійович,

*к. мед. н., доцент кафедри анестезіології,
інтенсивної терапії та медицини невідкладних станів;*

Седінкін Владислав Анатолійович,

*к. мед. н., доцент кафедри анестезіології, інтенсивної терапії та медицини
невідкладних станів ФПО ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»*

ПРОДУКТИВНИЙ ГУМОР У НАВЧАННІ ЛІКАРІВ-ІНТЕРНІВ

Прогресивне зростання ритму життя, сучасний «інформаційний бум», реструктуризація колективних та міжособистісних відносин, переоцінка цінностей - ось досить невелика частка причин, що полягає в основі модифікації суб'єктивного та суспільного мислення [1]. Цілеспрямований процес формування типу розумової діяльності сучасної людини, що включає компоненти кліпового мислення, можливий з опорою на загальні характеристики теоретичного та творчого мислення. Оскільки змінити інтенсивність девіації мислення у лікарів-інтернів всіх спеціальностей практично неможливо, треба розробляти нові (або поновити старі) освітянські підходи до процесу навчання майбутніх фахівців у інтернатурі [2].

Проведений нами аналіз достатньої кількості анонімних анкет дозволив зробити висновок, що у відношенні до наданої інформації поняття «цікавий» або «корисний» для лікарів циклів підвищення кваліфікації практично ідентичні. У розумінні інтерна означення «цікавий матеріал» більше відповідає якостям «приваблюючий», «захоплюючий». Визначення «корисний» являє для молодих колег щось неминуче необхідне, що вимагає витрат сил та часу.

Насамперед ми вирішили оптимізувати заняття з токсикології, хоча б тому, що у програмах дисциплін вищих навчальних медичних закладів цій темі приділяється дуже мало уваги. Перша наша спромога, на жаль, виявилася невдалою. Наші наміри використати витяги з класичної літератури успіху не мали: не читає сьогодні молодь такі книги. Ніколи вони не дізнаються у чому помилився Гі де Мопассан змальовуючи кінець пані Боварі, якими вишуканими були злочини з отруєннями героїв В. Шекспіра, О. Дюма, М. Дрюона, М.С. Лескова та інших. Звідси походить і прогресуюча недорікуватість більшості сучасних політиків, фахівців, бізнесменів. Свою відмову від читання книг молодь пояснює досить прозоро: «Ми цього не любимо». А може бути, тому й не любите, що ніколи цього не робили?

Сьогоднішнє покоління майбутніх фахівців очікує, що навчання буде приємним. Час для суворого професора, як «мудреця на сцені», вже не прийнятний. Головна причина - спрощення та стандартизація оціночних процедур через систему

тестів та комерціалізація освіти. Успішно продаватися може тільки те, що не обтяжливо, а весело. Гумор створює спокійні, захоплюючі та безпечні обставини. Висловлено припущення, що використання гумору може розпалити пожежу цікавості у наших студентів. Якщо перетворити тезу «я повинен» на «я бажаю», тоді будь-яка справа стане значно легшою. Позитивна атмосфера - ворог застарілої рутини. Томас Едісон казав: «Я ніколи не займався важкою працею жодного дня в своєму житті - це все було весело» [3].

Як стверджує М. Моррісон (колишня очільниця Асоціації прикладного та терапевтичного гумору), жарт - це справжній «агент змін». Він знижує рівень стресу; «несподіваний» гумор активує зону мозку відповідальну за увагу. Американський психолог С. Шмідт ще чверть віку тому довів, що гумор покращує швидкість та тривалість запам'ятовування матеріалу, підвищує здатність ризикувати (виходити з зони комфорту), поліпшує швидкість мислення. Втілення гумору до освітнього процесу сприяє утворенню збільшеної кількості словесних асоціацій, що вимагає креативного мислення. Сміх - надзвичайно дохідлива форма емоційної критики, що передбачає свідомо-активне сприймання збоку аудиторії.

Медичні працівники всього світу часто використовують гумор у лекціях та інших презентаціях. Вони вважають, що жарт зменшує стрес, підвищує мотивацію та розуміння, сприяє соціалізації у професії. Крім того, опитані лікарі не вважають, що це момент відволікаючий або непрофесійний, чи що це тривіалізує навчальний процес [4]. Гумор допомагає молодим колегам долати різні рівні таксономії Блума (знання, розуміння та застосування відповідно). Це - вдячний інструмент допомоги викладачам, який сприяє навчанню інтернів, але тільки якщо використовувати його належним чином, конструктивно та помірковано [5].

Жарт, як педагогічний прийом, може бути схожим на кроки канатоходця.

Якщо це зробити добре, це може покращити навчання, або принаймні зробити його цікавішим. Існує шкала орієнтації на гумор (ОГ), яка вимірює схильність особистості до передання жартівливих повідомлень. О. Wanzer встановив, що сприйняття студентами викладачів з високим ОГ, як за правило, призводить до більш високого засвоєння ними елементів навчання [6, 7].

Однак, якщо не зробити все вірно, це може мати катастрофічні наслідки. Жарт - це родзинка у наданій інформації, що підкреслює гостроту та смак, але хліб неможна пекти з одних родзинок. Все надмірне призводить до зворотного очікуваному ефекту, а інформація легко може втратити свій навчальний ефект. Почуття міри, такт, художній смак - все це умови ефективного використання гумору в навчанні. Примітивний або грубий жарт, висловлені «ні до чого» вульгаризми спростують авторитет викладача.

У наших роботах ми дещо торкалися теми залучення гумору до навчального процесу [8, 9]. Питання його втілення не тільки з метою дати аудиторії перепочити, але й щоб таким шляхом передавати знання, залишається нерозрішеним. Повертаючись до теми «Токсикологія», ми створили низку більш-менш жартівливих питань і побачили неабиякий інтерес в очах інтернів. Наведемо кілька прикладів:

1. О. С. Пушкін: «Зовсім ти, стара, здуріла? Юf7. Ти що, баба, блекоти наїлася?! Чому стара увечері нічого не бачила?» (Гемералопія внаслідок мідріазу).
2. Якими препаратами можна повернути відьму з шабашу? (Антидоти атропіноподібних речовин: аміностигмін, фізостигмін, галантамін).
3. Чому Л. Керролл обрав для казки «Аліса у Задзеркаллі» образ навіженого

капельюшника, а не чоботаря? (Хронічна інтоксикація сполуками ртуті, тобто ртутний еретизм).

4. Чому кардинали відмовилися цілувати руку померлому папі Олександру VI, що завжди було релігійним ритуалом? (Отруєння миш'яком: дуже сильний сморід гнилого часнику).

5. Як розвернути оленів діда Мороза назад? (Антидоти мускарину та мусцимолу: атропін, реактиватори холінестерази).

6. Чому (припустимо) спроби отруїти Наполеона, Распутіна та Гітлера ціанідами не досягали мети? (Уроджена метгемоглобінемія).

7. Від якого гриба відкусила Аліса коли раптово спершу збільшилася, а потім - зменшилася? (Мухомор червоний: мікро- та макропсія).

8. Чому в п'яниці червоний або сизий ніс? (Павукоподібні гемангіоми та ін'єкція судин внаслідок алкогольного цирозу печінки).

9. Чи можна (теоретично) вилікувати отруєного мухомором пантерним за допомогою іншого гриба? (Мухомором червоним: містить мускарин, мусцимол).

10. При якому отруєнні постраждалі потрапляють до «Смарагдового міста»? (Аконіт: отруєний бачить довкілля в зеленому кольорі).

11. Чому шукачі мандрагори (скополії) «ледве не вмирали від страшного крику» цього кореня? (Антихолінергічний, тобто скополаміновий, психоз).

12. Чим можна було б врятувати героя О. С. Пушкіна князя Олега, якби він жив зараз? (Сироватка кінська очищена проти отрути змій «Антигюрза», або полівалентна).

Одразу відпала необхідність до чогось примушувати інтернів, бо вони з завязістю заходилися до розв'язування цих завдань. Викладач у цьому разі може діяти за двома напрямками: а) за економією часу: розповісти молодим колегам те, що не прописано у підручнику; б) рекомендувати самотужки знайти відповіді у мережі Інтернет. Ми вважали, що інтерни покинуть цю тему, але помилилися: «Хотіння виявилось сильнішим за примушення».

Таким чином, запропоновані нами питання «з родзинкою» викликали дійсний інтерес аудиторії, окрім цього надали певну інформацію для консолідації отриманих знань у пам'яті молодих колег (виживання знань). Продуктивність запропонованої методики ми плануємо вивчити на більш великій кількості суб'єктів дослідження.

Список використаних джерел:

1. Evolutionary Aspects of «Click Hole» in Medicine Students and and their Integration in Higher Education / Barannik S. I., Yechalov V. V., Barannik K. S., Lyachenko P. V. *Collection of conference II International Scientific-Practical Conference «Modern View of Science and Practice»*. London, Great Britain. 2019. P. 38-45.
2. Клигуненко Е. Н., Ехалов В. В., Куш Е.А., Кравец О. В. и др. Клиповое мышление в анестезиологии: катастрофа или закономерность? *Медицина неотложных состояний*. 2019. № 3 (98). С. 124-136.
3. Poirier T. I., Wilhelm M. Use of Humor to Enhance Learning: Bull's Eye or Off the Mark. *American Journal of Pharmaceutical Education*. 2014. № 78 (2). P. 27.
4. Bennett H. J. Humor in medicine. *Southern Medical Journal*. 2003. Vol.1. № 12. P. 1257-1261.
5. Torok S., McMorris R., Lin W. Is humor an appreciated teaching tool? *College Teaching*. 2004. Vol. 52 (1). P. 14-20.
6. Lei S., Cohen J., Russler K. et al. Humor on learning in the college classroom: evaluating

benefits and drawbacks from instructors' perspectives. *Journal of Instructional Psychology*. 2010. № 37 (4). P. 326-331.

7. Hackathorn J., Garczynski A., Blankmeyer K. et al. All kidding aside: humor increases learning at knowledge and comprehension levels. *Journal of the Scholarship of Teaching and Learning*. 2011. Vol. 11, № 4. P. 116 -123.

8. Станин Д. М., Ехалов В.В., Сединкин В. А. Использование юмора в процессе подготовки специалиста-медика. *Збірник наукових статей. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції*. Харків: «ХОГОКЗ». 2014. С. 308-311.

9.Ехалов В. В., Святенко Т. В., Хоботова Н. В. Педагогические приёмы оптимизации восприятия лекционного материала. *Дерматовенерология и эстетическая медицина*. 2015. № 3 (27). С. 28-34.